

SUMMARY

Emre Edzhyyes S. The Pedagogical Conditions of Formation of Professional Communicative Competence of Foreign Students in Higher Educational Institutions.

The article outlines the pedagogical conditions of professional communicative competence of foreign students in higher educational institutions.

It is noted that the basis of the communicative competence of foreign students is the communicative approach (communicative activity). We believe that the main task of foreign students has become understanding and study of the basic aspects of communication, value of the linguistic units. Therefore, the students should realize speech interactions in specific communicative acts of communication. An important role in this process is dialogical speech, because this activity is a manifestation of the communicative (verbal) activity. In order to form professional-communicative competence of foreign students an effective system of training and control that will ensure their future competitiveness in the labor market, academic mobility and more should be applied.

The important tasks which should be realized in the learning process should be communicative focus on practical basis: implementation of these types of speech activity as listening, reading, writing, speaking (expressing their opinions - oral and written language), and it is important to understand the views of others. That task should be aimed at creating professional-communicative competence skills by forming active professionally speech communication. That is the task of the teacher to form a foreign student communicative competence to participate in communicative situations certain areas. But the important factor is that the way communication should follow professional communication modules in the future.

Provided the complexity of social adaptation and lack of language skills, as well as the need to create professional-communicative competence of universities certain conditions should be created for these tasks, namely: to establish effective methods of communicative competence, under which program to develop courses, tutorials, which include the tasks, exercises, training, aimed at realization of the specified purpose, creating computer software training process. In addition, during the formation of professional and communicative competence we should consider other factors such as: difficulties in adapting to the new environment, cooperation with social workers, supervisors and specialists of international groups department offices dealing with foreigners because every foreign student is a representative of the culture, of its people, traditions, customs, attitudes, behavior.

Key words: *professional communicative competence, the pedagogical conditions of professional communicative competence of foreign students in higher educational institutions, foreign students, communicative approach.*

УДК 377.031

І. В. Казанжи

Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Метою статті є визначення фундаментальних підходів до професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в наукових розвідках учених на сучасному етапі. Методологічними засадами дослідження виступили положення теорії пізнання про діалектичний взаємозв'язок і взаємообумовленість явищ, соціальну детермінованість і творчу сутність особистості. Теоретичне та практичне значення дослідження полягало в розкритті сутності таких важливих

понять, як «фундаменталізація» та «модернізація» професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Розглянутий досвід дозволив визначити умови модернізації фахової підготовки в умовах вищого навчального закладу.

Ключові слова: професійна підготовка, інноваційна діяльність, фундаменталізація освіти, модернізація вищої педагогічної школи, персоналізований підхід, інноваційний підхід, наукова компетентність, стратегія інноваційного розвитку, індивідуальна освітня стратегія.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку української держави помітно зросла увага до наукових досліджень, спрямованих на вдосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя. Сучасна педагогічна наука спрямована на реформування системи освіти в Україні. Зміна життєдіяльності суспільства й розширення міжнародних зв'язків потребує від сучасної освіти підвищення рівня майбутніх фахівців, формування та розвитку психологічно грамотних і висококваліфікованих педагогів, орієнтованих на особистість у навчанні й вихованні учнів.

Актуальність обраної теми зумовлена стратегічними завданнями державної політики, окресленими Національною доктриною розвитку освіти, відповідно до якої процес навчання та виховання повинен бути орієнтований на ефективне оволодіння знаннями, різнобічний розвиток особистості студента, формування ініціативної та дієздатної людини з яскраво вираженою творчою індивідуальністю, самостійного громадянина демократичного суспільства. Сучасна система вищої педагогічної освіти спрямована на підготовку вчителя-професіонала, фахівця високого рівня, педагога-лідера, педагога-організатора, який буде працювати творчо, займатися інноваційною освітньою діяльністю. Пошук нових підходів до підготовки сучасних фахівців початкової школи стає предметом вивчення представників педагогічної, психологічної та філософської науки України й інших країн світу.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз психологічної та педагогічної літератури показав, що сьогодні створено суттєву теоретичну базу для вивчення проблем підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності (І. Батракова, А. Тряпіцина, М. Берулова, М. Кларін, Л. Кулікова, А. Кузнецов, В. Сластьонін та ін.). Загальні питання формування особистості вчителя досліджували С. Архангельський, В. Войтко, С. Гончаренко, О. Дубасенюк, І. Зязюн, Н. Кузьміна, Н. Кічук, С. Сисоєва, Р. Хмелюк, Т. Яценко та ін.

Нове розуміння місця й ролі педагогічних дисциплін у професійному становленні майбутнього вчителя зумовило пошук нових підходів, чому присвячені роботи А. Алексюка, М. Ахметової, В. Бондаря, Г. Васяновича, С. Вітвицької, М. Гаврилової, А. Орлова, Н. Радіонової, В. Сенченко та ін. Проте питання формування системи професійних якостей майбутнього вчителя залишається актуальним. Адже, як зазначає Г. Васянович, сьогодні «педагогіка як наука в усьому світі зазнає сутнісних трансформацій, вона репрезентує найцікавіші результати соціальної гуманістики, культури. Водночас, вона допомагає молодим людям знайти відповідь на питання

про сенс життя, можливості розвитку й діяльності в умовах складного глобалізованого світу» [2].

Метою статті є визначення сучасних підходів до професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в наукових розвідках учених на сучасному етапі.

Методи дослідження: вивчення й аналіз філософської, психолого-педагогічної літератури з проблеми фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи, аналіз та узагальнення означеної літератури; анкетування вчителів, студентів щодо сформованості професійної компетентності, педагогічний експеримент.

Виклад основного матеріалу. На початку нового тисячоліття, на думку Семена Гончаренка, однією з найважливіших глобальних проблем розвитку освіти вважається її фундаменталізація. Фундаменталізація освіти на сучасній основі має виступати провідним імперативом освітніх реформ, означає спрямування її на узагальнені й універсальні знання, формування загальної культури та розвиток узагальнених способів мислення й діяльності. Учений зазначає, що фундаменталізацію освіти слід розглядати як один із провідних загальнодидактичних принципів, покладених в основу сучасної багаторівневої освіти [3].

Фундаменталізація освіти ставить такі вимоги до сучасного рівня загальнонаукової та професійної компетентності майбутніх фахівців: володіння системою фундаментальних методологічних, спеціальних і культурологічних знань; здатність до ціннісно-сислового самовизначення в сучасному соціокультурному, інформаційному та професійному просторі; розвинуте теоретичне мислення; високий рівень професійної культури; володіння загальнонауковими професійно значущими методами наукового пізнання; готовність до культуротворчого діалогу; здатність на основі системного підходу проектувати пізнавальні інформаційні моделі, проблемні ситуації, а також моделі дослідницької, творчої діяльності з їх розв'язання [3].

Як зауважує Л. Онищук, головним завданням фундаментальної освіти є створення оптимальних умов для розвитку гнучкого та багатогранного мислення, різних способів пізнання дійсності, для виникнення внутрішньої потреби в саморозвитку та самоосвіті впродовж життя. Фундаментальна освіта стане дієвим інструментом формування наукової компетентності сучасного професіонала, каталізатором творчої свободи [6].

В останнє десятиріччя значно збільшилася кількість наукових праць, присвячених проблемі інноваційного підходу до професійної підготовки майбутніх педагогів. М. В. Артюшина пропонує модель психолого-педагогічної підготовки, в основі якої покладено ідею про створення сприятливих умов для формування інноваційних властивостей особистості і відповідної поведінки. На думку М. В. Артюшиної, в основі концепції єдиної стратегії інноваційного розвитку студентів у професійній підготовці

має бути закладена ідея інтеграції особистісних, соціальних і діяльнісних аспектів у реалізації єдиної стратегії інноваційного розвитку [1].

Для забезпечення підготовки особистості до інноваційної діяльності змісту навчання у вищій школі має бути притаманна проблемність, актуальність, образність; використання сучасних інформаційних засобів, комп'ютерних технологій. Важливими характеристиками змісту навчання для розвитку інноваційності має бути гнучкість і варіативність; активне залучення студентів до пошуку й опрацювання, особливо оновлення необхідної інформації, при цьому має заохочуватись особисте прийняття матеріалу, критична оцінка привнесення особистого досвіду, взаємонавчання [4].

Особлива функція освіти полягає в тому, що своїм змістом вона закладає базові, фундаментальні основи культури особистості. Персоналізований підхід в освіті визнаний науковцями провідною тенденцією сучасної педагогічної теорії та практики, має на меті відкрити й розвинути особистість кожного студента, необхідно вивчати та знати особистість студента в усіх її виявах. Педагог повинний обирати зміст, форми, цілі, методи й засоби виховання та навчання з урахуванням особистісних рис студентів. Педагог виходить з того, що тільки особистість може сформувати особистість. Тому педагог повинний урахувувати та специфіку своєї особистості, працюючи над своїм особистим стилем педагогічної діяльності. Таким чином, під персоналізованим навчанням розуміють таке навчання, у процесі якого здійснюється персоналізація тих, хто вчиться і тих, хто вчить. «Професійний розвиток невіддільний від особистісного – в основі одного та другого лежить принцип саморозвитку, що детермінує здібність особистості перетворювати особисту життєдіяльність у предмет практичного перетворення, що веде до вищої форми життєдіяльності особистості – творчої самореалізації» [5]. Формування професійних якостей неможливо здійснити без персоналізованого підходу та його педагогічних принципів.

Основним результатом роботи зі студентами повинно стати повернення до сутності педагогічної професії, що передбачає опору на досягнення й успіх дитини, а також орієнтацію на оптимістичне сприймання нею світу в усій його складності й відповідно до стратегій модернізації освіти.

Одним з аспектів організації супроводу студентів у педагогічному вищому навчальному закладі є проблема вивчення індивідуальних здібностей майбутніх учителів і можливостей їх урахування в навчально-виховному процесі, однак ці дослідження не повинні звужуватися до індивідуального підходу. Майбутній учитель в умовах модернізації освіти розглядається як суб'єкт діяльності, як носій ініціативи, здібний до самопізнання й самовиховання.

Сьогодні українська вища школа переживає період інтеграції у європейський освітній простір. Основні проблеми підготовки вчителів

початкових класів у країнах Європи співпадають з тими проблемами, які вирішують українські науковці. Викликає інтерес досвід підготовки вчителів початкових класів у Франції, що включає в себе такі напрями: мотивованість вибору педагогічної професії (майбутні студенти відбираються на основі спеціальної співбесіди); формування особистісних якостей учителя початкових класів за допомогою курсів за вибором; підготовка до рішення таких проблем як шкільна адаптація дітей різних етнічних груп; практична спрямованість у викладанні психології та педагогіки.

Важливою умовою, що забезпечує ефективну професійну підготовку вчителя початкових класів, є модернізація педагогічної практики відповідно до трьох моделей: педагогічна практика виграє підпорядковану роль; у ході практики студенти оволодівають тільки методичними прийомами; студенти оволодівають аналітичною педагогікою та методичними прийомами.

У німецьких вищих навчальних закладах спостерігається стійка тенденція до скорочення лекційних занять і збільшення семінарських. Практикується підготовка до проведення семінарів самими студентами, індивідуальна форма роботи зі студентами займає все більше місце в навчальному процесі.

Аналізуючи досвід педагогічних вищих навчальних закладів різних країн з професійної підготовки вчителів початкових класів, можна виявити такі тенденції вдосконалення навчання студентів:

- психолого-педагогічна й соціологічна спрямованість змісту педагогічної освіти;
- практична підготовка майбутнього вчителя до спілкування на основі тренінгових занять;
- реформування педагогічної практики;
- використання практико-орієнтованих форм навчання: мікровикладання, моделювання навчальних ситуацій, аналіз відеофрагментів уроків, шкільні та лабораторні практикуми;
- використання інформаційних технологій;
- підвищення ролі самостійної підготовки студентів.

Висновки. Розглянутий досвід підготовки вчителів початкових класів дозволяє нам визначити такі умови модернізації професійної підготовки вчителя початкових класів у системі вищої педагогічної освіти: розробка теоретичних моделей діяльності вчителя початкових класів нового типу; обґрунтування критеріїв особистісно професійного розвитку майбутнього вчителя початкових класів; розробка моделі забезпечення продуктивного особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя початкових класів; виявлення педагогічних умов, що лежать в основі ефективного реформування навчально-виховного процесу; мобільність і варіативність вибору студентом рівня професійної кваліфікації, додаткової спеціальності, спеціалізації, що забезпечить побудову індивідуальної освітньої стратегії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артюшина М. В. Інноваційний підхід у викладанні психолого-педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах освіти України / Марія Артюшина // Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2009. – Випуск 3.
2. Васянович Г. П. Педагогіка і психологія / Григорій Петрович Васянович // Григорій Васянович. Вибрані твори в 5-ти т. – Т. 4 : Збірник наукових праць. – Львів : Сполом, 2010. – 512 с.
3. Гончаренко Семен. Фундаменталізація освіти як дидактичний принцип / Семен Гончаренко // Шлях освіти. – 2008. – № 1. – С. 2–6.
4. Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень: курс лекцій / Олена Кустовська. – Тернопіль : Економічна думка, 2005. – 127 с.
5. Митина Л. Н. Личностное и профессиональное развитие человека в новых социально-экономических условиях / Любовь Митина // Вопросы психологии. – 1977. – № 4. – С. 29–32.
6. Онищук Л. А. Фундаментальність – категорія якості освіти та освіченості сучасної людини / Лідія Онищук // Шлях освіти. – 2011. – № 2 (60). – С. 15–20.

РЕЗЮМЕ

Казанжи И. В. Фундаментальные подходы к профессиональной подготовке учителя начальной школы.

Цель статьи – определение фундаментальных подходов к профессиональной подготовке будущих учителей начальной школы в научных изысканиях учёных на современном этапе. Методологическими принципами исследования выступили положения теории познания про диалектическую взаимосвязь и взаимообусловленность явлений, социальную детерминированность и творческую суть личности. Теоретическое и практическое значения исследования состояло в раскрытии сути таких важных понятий, как «фундаментализация» и «модернизация» профессиональной подготовки будущих учителей начальной школы. Рассмотренный опыт дал возможность определить условия модернизации профессиональной подготовки в условиях высшего учебного заведения.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, инновационная деятельность, фундаментализация образования, модернизация высшей педагогической школы, персонализированный подход.

SUMMARY

Kazanzhy I. Fundamental Approaches for the Professional Training of Primary School Teachers.

The aim of the article is to determine the modern approaches to the professional training of future primary school teachers in scientific works of researchers at the modern stage. Methodological foundations of the research are thesis of the cognitive theory about the dialectical interconnection and interdependence of phenomena, social determination and the creative essence of a person. Theoretical and practical significance of the research is in the illumination of the essence of such important notions as «fundamentalization» and «modernization» of the professional training of future primary school teachers. Examined experience let us determine the conditions of professional training modernization in the conditions of higher school.

Modernization of pedagogical practice is an important condition, which provides effective professional training of a future primary school teacher. It exists according to three models: pedagogical practice gets a subordinate part; the students master only the methodical devices during the practice; a student masters analytical pedagogy and methodical devices.

Analyzing pedagogical higher school experience of the professional training of future primary school teachers in different countries, we can distinguish the following tendencies in improving the students study: psychological, pedagogical and sociological orientation of pedagogical education content; future teacher's practical preparation for communication basing on the trainings; pedagogical practice reformation; using of practically oriented studying forms: microteaching, studying situations modeling, analysis of a lesson's video fragments, school and laboratory practical work; using of informative technologies; promotion of the significance of the students' self-dependent training.

Examined experience of elementary school teachers' training let us distinguish such conditions of modernization of primary school teacher's professional training in the system of pedagogical education. Among them they are: cultivate of the theoretical primary school teachers' activity models of a new type; determination of pedagogical conditions, which are the foundation of the effective educational process reformation; mobility and variety of the student's choice as for the level of the professional qualification, additional specialties, specializations which will provide the formation of the individual educational strategy.

Key words: *professional training, innovative activity, education fundamentalization, higher pedagogical school, modernization, a personalized approach, an innovative approach, scientific competence, an innovative development strategy, an individual educational strategy.*